

Магістр 1 року навчання
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОЦІНКА ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА СТАН БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ PEST-АНАЛІЗУ

Анотація. Розглянуто розвиток будівельної галузі України на сучасному етапі. Розкрито фактори, що вплинули на стан будівельної галузі України. Проведено аналіз та оцінку чинників впливу макросередовища будівельної галузі за допомогою PEST-аналізу.

Аннотация. Рассмотрено развитие строительной отрасли Украины на современном этапе. Раскрыты факторы, повлиявшие на состояние строительной отрасли Украины. Проведен анализ и оценка факторов влияния макросреды строительной отрасли с помощью PEST-анализа.

Annotation. The paper considers the construction industry in Ukraine today. The factors affecting the construction industry in Ukraine have been studied. Analysis and evaluation of factors of macro environment in the construction industry are made using PEST-analysis.

Ключові слова: будівельна галузь, метод PEST-аналізу, зовнішнє середовище.

Будівництво становить самостійну галузь народногосподарського комплексу держави, яка виконує значну роль у створенні умов для динамічного розвитку економіки країни та її регіонів. Підприємства будівельного комплексу України забезпечують інші галузі національного господарства новими основними фондами та виконують роботи чи надають послуги з реконструкції, ремонту та технічного переоснащення діючих об'єктів. Будівельна галузь економіки України тісно взаємопов'язана з іншими галузями національного господарства. Для деяких галузей економіки будівництво є постачальником матеріальної продукції, для інших – споживачем, який відіграє визначну роль у динаміці їх розвитку [1].

Критична соціально-економічна ситуація, яка склалася в Україні сьогодні, негативно позначається на розвитку будівельного комплексу країни і на функціонуванні будівельних підприємств безпосередньо. Саме тому будівельна галузь України дуже гостро потребує уваги уряду країни як до окремих аспектів розвитку її підприємств (рівень кредитування, оподаткування підприємств, складність дозвільних процедур), так і до загального стану підприємств будівельного комплексу. Тому на сучасному етапі розвитку галузей господарського комплексу та соціально-економічного розвитку країни в цілому є актуальним дослідження чинників впливу на стан підприємств будівельного комплексу України.

Мета даної статті – оцінка проблем будівельної галузі України та аналіз найвпливовіших факторів макросередовища.

Зростання будівельної галузі неминує викликає економічне зростання у країні і виникнення необхідних умов для розв'язання багатьох соціальних проблем. Але на сучасному етапі її розвитку говорити про будь-яку конкурентоспроможність цієї галузі не є можливим. На регіональному рівні чітко просліджується тенденція верховенства будівельних організацій центральних районів та великих міст-мільйонників у зв'язку з їх значними потужностями й інвестиційною привабливістю, а на глобальному рівні будівельна галузь України програє через брак необхідних фінансових та організаційних перетворень.

Підприємствами України в січні – грудні 2011 р. виконано будівельних робіт на суму 64,3 млрд грн, що на 11,1 % більше проти відповідного періоду попереднього року, нове будівництво, реконструкція і технічне переозброєння склали 79,4 % від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонт – 14,4 і 6,2 % відповідно [2]. Структура виконаних будівельних робіт за 2011 – 2013 рр. подана на рисунку.

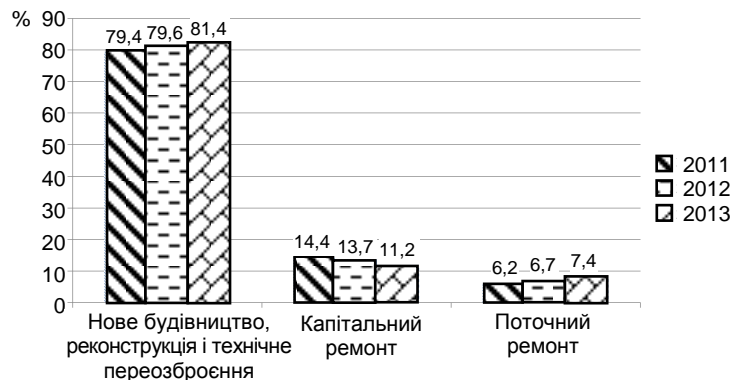

Рис. Структура виконаних будівельних робіт за 2011 – 2013 рр., %

А за 2012 р. підприємствами України було виконано будівельні роботи на суму 65,5 млрд грн, що в порівнянних цінах становить 86,2 % до обсягів будівництва у 2011 р. При цьому на зведення будівель і споруд витрачено 49,6753 млрд грн, на встановлення інженерного устаткування будівель і споруд – 6,7771 млрд грн, на підготовку будівельних ділянок – 5,4161 млрд грн. Нове будівництво, реконструкція і технічне переозброєння склали 79,6 % від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонти – 13,7 і 6,7 % відповідно [3].

У 2013 році нове будівництво, реконструкція і технічне переозброєння склали 81,4 % від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонти – 11,2 і 7,4 % відповідно. Підприємства України у 2013 р. виконали будівельних робіт на суму 58,9 млрд грн (табл. 1). Індекс будівельної продукції у 2013 р. порівняно з 2012 р. становив 85,5 %. Таким чином, обсяги будівництва в Україні за 2013 р. скоротилися на 14,5 % [4].

Таблиця 1

Обсяг виконаних будівельних робіт за 2011 – 2013 рр.

Тип	2011 р.		2012 р.		2013 р.	
	млн грн	у % до загального обсягу	млн грн	у % до загального обсягу	млн грн	у % до загального обсягу
Будівництво	64 288,2	100	65 484,9	100	58 879,8	100
Будівлі	27 874,3	43,36	29 155,5	44,52	27 834,9	47,27
з них						
житлові	8 606,9	13,39	8 994,4	13,74	10 206,4	17,33
нежитлові	19 267,4	29,97	20 161,1	30,78	17 628,5	29,94
Інженерні споруди	36 413,9	56,64	36 329,4	55,48	31 044,9	52,73

Як видно, протягом 2011 – 2013 рр. у будівельній галузі переважало зведення інженерних споруд 56,64, 55,48 та 52,73 % відповідно, але частка будівель не дуже відрізнялася від них.

Також за ці роки спостерігається тенденція до скорочення будівництва. За даними Державної служби статистики [5], у січні – вересні 2013 р. українські підприємства виконали будівельних робіт на 39,4 млрд грн. Згідно зі статистичними даними, зведення будівель скоротилось на 10,9 %, зокрема, нежитлових – на 19,0 %. Будівництво інженерних споруд зменшилося на 20,6%. Водночас будівництво житлових будівель зросло на 7,2 %.

Варто зазначити, що 62,1 % загального обсягу будівельних робіт протягом трьох кварталів 2013 р., виконали підприємства 6 регіонів країни: м. Києва, Донецької, Дніпропетровської, Одеської, Харківської та Полтавської областей.

Однією з причин скорочення будівництва є обмежені можливості фінансування проектів. Будівництво є капіталомісткою галуззю з тривалим фінансовим циклом. При цьому переважна частина будівельних компаній не має достатнього обсягу власних коштів для реалізації проектів, тому залежить від залучених коштів. На даному етапі банки неохоче кредитують будівництво, що пов'язано зі значними ризиками будівельної галузі та недостатньо високою платіжною дисципліною будівельників (на початок жовтня 2013 р. частка прострочених кредитів у відповідному портфелі перевищила 12 %).

Безумовно, основною причиною розвитку кризи в будівельній галузі України стала криза на світових фінансових ринках, у результаті якого погіршали умови фінансування будівництва, в тому числі суттєво скоротився доступ українських будівельних компаній і домогосподарств до кредитних ресурсів в результаті зростання процентних ставок.

Також великий вплив на результати господарської діяльності підприємств справляють асортимент та структура виробництва і реалізації продукції [6].

Працівники є вирішальним фактором ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції. Вони виступають головним стратегічним ресурсом будь-якої компанії та галузі в конкурентній боротьбі. Тому цінні людські ресурси необхідно постійно збільшувати.

Зараз будівництво нових виробничих об'єктів ведеться в незначних обсягах. Основними напрямками і пріоритетами структурної реорганізації промислового будівництва є розширення, реконструкція, перефінансування і технічне переоснащення існуючих промислових об'єктів. Також не приділяється достатньої уваги промислового будівництва через підвищення затрат на соціальну сферу, як наслідок – обсяг бюджетних інвестицій у капітальне будівництво різко зменшився [1].

Отже, головна проблема будівельної галузі України – нестача позабюджетних інвестицій. На сьогоднішній день існує кілька можливих способів залучення ресурсів для кредитування будівництва і придбання житла. Джерелами цих ресурсів, зокрема, можуть виступати: населення, яке потребує поліпшення житлових умов; підприємства, що бажають розв'язати житлові проблеми своїх співробітників; державні органи управління і місцеві адміністрації; фінансові інвестори.

На сьогоднішній день у нашій державі існує проблема недостатнього використання інвестиційного потенціалу, яка пов'язана із політичною нестабільністю, надмірним втручанням держави у регулювання іноземних інвестицій, постійними змінами у чинному законодавстві.

Іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідною "перепусткою" на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів.

На сучасному етапі розвитку України забезпечення стабільної роботи будівельних підприємств є завданням першорядної важливості для керуючих усіх рівнів. Найважливішою якісною характеристикою господарювання на всіх рівнях є ефективність будівництва.

Підвищення ефективності будівництва на підприємствах України – це одне з найважливіших завдань як держави, так і економістів самих підприємств.

Сучасне зовнішнє середовище підприємств характеризується надзвичайно високим ступенем складності, динаміки і невизначеності. Здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі – основна умова в бізнесі й інших сферах життєдіяльності. Організації повинні, з одного боку, постійно усвідомлювати новий характер змін у навколишньому середовищі й ефективно на них реагувати. З іншого боку, необхідно мати на увазі, що самі організації генерують зміни у зовнішньому середовищі, випускаючи нові, наприклад, види товарів і послуг, використовуючи нові види сировини, матеріалів, енергії, обладнання, технологій.

Аналіз макросередовища будівельної галузі України проводиться за допомогою PEST-аналізу в таблиці.

PEST-аналіз – це інструмент, який дає змогу зрозуміти ринок, позицію компанії в ньому, потенціал підприємства та напрями його безпосереднього розвитку на основі аналізу зовнішнього середовища підприємства.

PEST-аналіз переслідує мету відслідковування змін макросередовища за чотирма напрямками:

P (political) – політичні фактори впливу: податкова політика уряду та врегульованість законодавства у цій сфері, політична ситуація в країні, позиція держави відносно залучення іноземного капіталу в країну та ін.

E (economic) – економічні фактори: тенденції до зростання ВВП, рівень інфляції, інвестиційна політика держави, стабільність національної валюти та ін.

S (social) – соціокультурні фактори: активність споживачів, демографічна ситуація в країні, розподіл доходів, рівень освіченості населення та ін.

T (technological) – технологічні фактори: динаміка розвитку інформаційних технологій в країні.

Метод (PEST-аналіз) передбачає вписування окремих факторів середовища у таблицю.

Кожному фактору надається оцінка:

- 1) вага (сумарна оцінка 1);
- 2) бал (від 1 до 5);
- 3) оцінка (добуток вказаних показників).

За допомогою оцінки з'ясовується, які з факторів середовища мають більш важливе значення для підприємства і тому заслуговують на особливу увагу (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз макросередовища будівельної галузі України з використанням PEST-аналізу

№ п/п	Політика (P)	Вага	Бал	Оцінка	№ п/п	Економіка (E)	Вага	Бал	Оцінка
1	Ступінь впливу держави на галузь	0,2	4	0,8	1	Конкуренція на ринку і в галузі	0,1	2	0,2
2	Недосконалість законодавства	0,14	2	0,28	2	Рівень інвестування	0,42	5	2,1
3	Політична ситуація	0,41	5	2,05	3	Попит і пропозиція	0,11	1	0,11
4	Поправки до законодавчої бази	0,1	1	0,1	4	Нестабільність валютного курсу	0,23	4	0,92
5	Непрозорість розподілу державних замовлень на виконання будівельно-ремонтних робіт	0,15	3	0,45	5	Зростання цін на ресурси	0,14	3	0,42
Усього		1	-	3,68	Усього		1	-	3,75
№ п/п	Соціум (S)	Вага	Бал	Оцінка	№ п/п	Технологія (T)	Вага	Бал	Оцінка
1	Якість життя	0,22	5	1,1	1	Вплив технологічних нововведень	0,23	2	0,46
2	Зниження трудового потенціалу	0,16	3	0,48	2	Модернізація виробництва	0,15	4	0,6
3	Дефіцит спеціалістів	0,12	2	0,24	3	НТП	0,3	5	1,5
4	Неготовність людей до змін	0,15	1	0,15	4	Проведення науково-технічних робіт	0,16	1	0,16
5	Демографічна ситуація	0,35	4	1,4	5	Доступність технологій	0,16	3	0,48
Усього		1	-	3,37	Усього		1	-	3,2

Таким чином, аналіз чинників показав, що найістотніший вплив на діяльність будівельної галузі мають економічні фактори: рівень інвестування, нестабільність валютного курсу, зростання цін на ресурси, конкуренція на ринку і в галузі та попит і пропозиція.

Однак політичні фактори знаходяться на другому місці за якістю впливу на галузь, а саме фактори: політична ситуація, ступінь впливу держави на галузь, непрозорість розподілу державних замовлень на виконання будівельно-ремонтних робіт та ін.

Менш за все впливають технологічні фактори та фактори економіки, а саме: НТП, модернізація виробництва, доступність технологій та ін.

Отже, проведений аналіз зовнішнього середовища показав, що для сучасних будівельних підприємств України існує дуже багато загроз, основною причиною яких є низький рівень інвестування галузі та нестабільне політичне становище. У зв'язку з цим, основною вимогою для успішної діяльності підприємств стає їх гнучкість та здатність швидко та вчасно пристосовуватися до динамічного зовнішнього середовища. Проте відповідно до оцінки значущості факторів, можна зазначити, що жодний з них не загрожує існуванню підприємств, за умови прийняття зважених стратегічних та оперативних рішень на основі постійного моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств.

Наук. керівн. Журавльова І. В.

Література: 1. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / В. В. Биба, В. С. Гаташ // Зб. наук. праць (галузеве машинобудування, будівництво). – Полтава : ПолтНТУ, 2013. – Вип. 4 (39). – Т. 2. – С. 3–9. 2. Україна в 2011 р. збільшила обсяг будівництва до 60,5 млрд грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/ukraina-v-2011-g-uvlechila-obem-stroitelstva-do-60-5-mlrd-17012012114900>. – Назва з екрану. 3. Обсяг будівельних робіт в Україні у 2012 році скоротився на 13,8 % – до 62,3 млрд грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/obem-stroitelnyh-rabot-v-ukraine-v-2012-godu-sokratilsya-17012013123100>. – Назва з екрану. 4. Обсяг будівельних робіт в Україні у 2013 р. скоротився на 14,5 % – до 58,9 млрд грн. – Режим доступу : <http://realt.rbc.ua/ukr/obem-stroitelnyh-rabot-v-ukraine-v-2013-g-sokratilsya-na-17012014124000>. – Назва з екрану. 5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. 6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.

Та Тху Чанг

УДК 005:338.658

Магістр 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ЗАСТОСУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Визначено проблеми розвитку та охарактеризовано джерела формування фінансових ресурсів підприємств машинобудівної галузі. Розглянуто найважливіші елементи збалансованої системи показників. Виявлено методіку складання збалансованої системи показників для машинобудівного підприємства.

Аннотация. Определены проблемы развития и охарактеризованы источники формирования финансовых ресурсов предприятий машиностроительной отрасли. Рассмотрены важнейшие элементы сбалансированной системы показателей. Выявлена методика составления сбалансированной системы показателей для машиностроительного предприятия.

Annotation. The problems of development and the financial resources of the machine-building industry were described. The most important elements of the Balanced Scorecard were considered. The method of making a Balanced Scorecard for a machine building enterprise was offered.

Ключові слова: система збалансованих показників, стратегічне управління, прибутковість, машинобудування, фінансові ресурси.

У процесі переходу України до ринкових умов господарювання функціонування підприємств значно впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економічну ситуацію в країні шляхом поповнення державного бюджету сплатою податків, зборів, обов'язкових платежів. Все це неможливе без здійснення ними ефективної виробничої, маркетингової та фінансової діяльності. Найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, є прибутковість підприємства. Для того щоб комплексно оцінити проблеми управління прибутковістю, необхідно застосувати такий інструмент стратегічного аналізу, як стратегічна карта.

© Та Тху Чанг, 2014